

GÖMÖR BÉLA KÖTETÉBŐL ÚJRA FELFEDEZHETJÜK AZ ELFELEDETT SZEGEDI FOTOGRÁFUSNŐT

„A Bäck Manci fényűzése ez!”

A boldog békeidők végén, az első világháború kirobanása előtt kezdte több mint három évtizeden át tartó pályafutását az az elfeledett szegedi fotográfusnő, akit most Gömör Béla orvosprofesszor kutatómunkájának köszönhetően újra felfedezhet a közönség. Bäck Manci Bécsben tanulta a fényképezés mesterségét, majd Szegeden nyitott műtermet. Kapcsolatban állt a város szellemi elitjével, művészi igényű felvételei ma beszédes fotó- és helytörténeti dokumentumok.

Bäck Margit 1891 karácsonyán született a felvidéki Vágvecsén, ahol Szegedről elszármazott édesapja fakereskedőként kereste kenyerét. Valószínűleg 1901-ben költözött vissza a család Szegedre, ahol a Kárász utca 5.-ben működött trafik biztosította a család megélhetését. A családfő, Bäck József az 1913-as telefonkönyvben már dohány-nagykereskedőként szerepelt. A kis Manci elvégezte a felsőbb leányiskola hat osztályát, majd a nőipariskolában folytatta tanulmányait. A csipkeverésen kívül mindenből a legjobb osztályzatot kapta, bizonyítványába ez a bejegyzés került: igen szorgalmas. A tízes évek kezdetén apai rokonai támogatásával Bécsben tanult fotografálni. A császárvárosból hazatérve műtermet nyitott a Kölcsey utcai Patzauer-házban. (Patzauer Dezső nevezte el Anna leányáról a Kálvin téren fűrt kútból feltörő

ásványvizet.) Az ifjú szegedi fotográfusnő neve már Juhász Gyula 1914-es keltezésű játékos versében felbukkan: „Hízelgően mindenkit levesz, / A Bäck Manci fényűzése ez!”

„Itt figyelik és meglesik az embert”

A Szegedi Napló 1915. április 18-i, vasárnapi száma Bäck Manci műtermében címmel részletesen és érzékletesen mutatta be az új üzletet. „Ilyen műteremben, amelyet ennyi tudatos hozzáértéssel, finom látással és meggyőző ízléssel rendeznek be, készülnek azok a fényképek, amelyeket a fotóművészet lehetőségeit bámulva és a fotografikus pikúrát sajnálva, szoktunk az előkelő folyóiratokban élvezni. Itt biztos, hogy nem kell veteránelnöki pózban forszírtos pihenj-állásban állni, egyik kezünket e célra odakészített üres dohányzó asz-

talkára helyeznünk, míg másik karunkba merevedésnek induló menyasszonyunk kapaszkodik, és mindketten végtelen gyöngédséggel nézünk egy gondosan meghatározott, de kifürkészhetetlen pontra. Hanem itt figyelik és meglesik az embert, hogy mikor a legkarakterisztikusabb a portré szempontjából és mikor a legkínálkozóbb artisztikus szempontból. Itt próbálkoznak és kísérleteznek, és technikát választanak a modell sajátosságai szerint. Itt minden modell művészi probléma, amelyet meg kell oldani, művészi alkalom, melyet meg kell fogni. Amíg a kép készül, itt nem üzletember áll a vevővel, hanem művész a feladatával szemben. Ide nem boltba jön az ember, hanem műterembe, ami különben meg is látszik már a küszöbről. (...) A műterem tágas, világos és a háttérfalakon kívül csak az egész intézmény büszkesége, a gép áll benne. Hogy mit tud ez a gép, arról még sokat fognak beszélni. Van egy laboratórium, amely úgy hat az avatatlanra, mint a laboratóriumok szoktak: kicsit szentély, kicsit patika, kicsit konyha. És végül itt van: Bäck Manci, aki mindezt megalkotta, összehozta, aki tanult, fáradott, költött, talán pazarolt és most tud, és itt akar dolgozni – lehetetlen, hogy valami ne sikerüljön neki.”

Művészi női aktok

Bäck Manci a tízes évek végére már a haladó szegedi értelmiségi körökhöz tartozott, barátságot kötött Gergely Sándor szobrászművész feleségével, fotóreprodukciós munkákat készített Moholy-Nagy László számára. Mivel pénzt nem fogadott el, hálából egy krétarajzot kapott a később világhírűvé vált Moholy-Nagytól. A Kézimunkázó nő a Móra Ferenc Múzeum tulajdona. Manci hosszas ismeretség után 1921-ben kötött házasságot dr. Szekerke Lajossal, aki eleinte ügyvédi praxist folytatott Szegeden, majd tisztí-ügyész lett, s később megkapta a tiszteletbeli főügyész címet is. Mivel a leendő férj római katolikus volt, az izraelita vallású Manci az esküvő előtt megkeresztelkedett. A keresztyén apaságot a kegyesrendi gimnázium igazgatója, dr. Prelogg József vállalta. Az új pár első közös lakása a mai Nagy Jenő utcában volt. Mindketten szerették a komolyzenét, gyakran jártak hangversenyre. Manci anyanyelvi szintű némettudása mellett jól beszélt franciául is. 1924 júliusában született meg a házaspár egyetlen gyermeke, Szekerke Mária. A férj a harmincas évek második felében társadalmi munkában az Idegenforgalmi Hivatalt is vezette, valamint 1937–38-ban a Rotary Club Szeged elnöki tisztét is betöltötte. Mint a most megjelent album tanúsítja, Bäck Manci elkészítette többek között Király-König Péter, Juhász Gyula, Móra Panka, Erdei Ferenc, Mezey Mária portréját, valószínűleg ismerte és fotografálta József Attilát, Radnóti és Szent-Györgyi Albertet is. Művészi fi-

Bäck Manci, a fotográfus.

nomságú női aktképeket is szívesen készített. Kuriózumnak számítanak azok a Móra Ferenc Múzeumban őrzött 1926-os felvételei, amelyek az ősi Palánk városrész utcáskáit, lebontásra ítélt, árvíz előtti házaikat örökítették meg.

Nem vett többé kamerát a kezébe

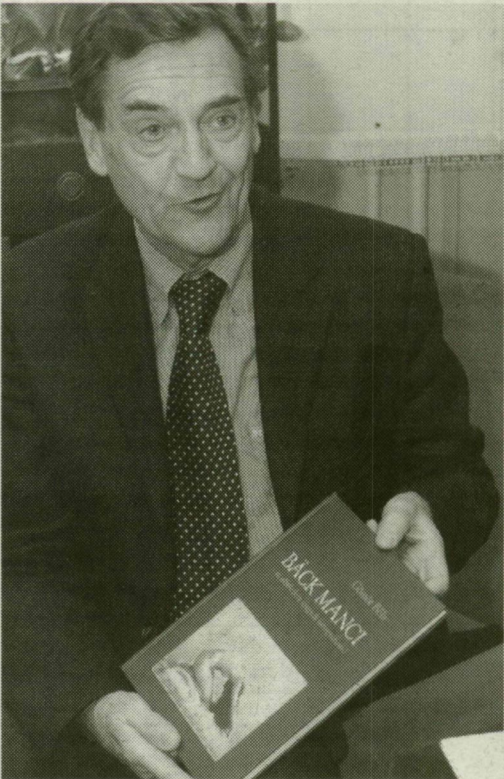
A Szekerke család a harmincas évek elején a Reök-palotába költözött, ahol Manci műtermet is fenntartott. Egy fennmaradt családi útlevél bi-

zonyítja: sokat utaztak. Például 1937-ben három hetet töltöttek Németországban, majd vonattal körutat tettek Olaszországban. 1940-ben váratlanul elhunyt a családfő: Szekerke Lajost álmában érte a halál. Az apa nélkül maradt kislány 1942-ben érettségizett az Árpádházi Szent Erzsébet Leánygimnáziumban, majd kémiai tanult a szegedi egyetemen. Anya és leánya bántódás nélkül túléltek a vész-korszakot. Szekerke Mária 1949-ben a fővárosban kapott vegyész állást, később aka-

démiai doktori címet is szerzett, és elismert fehérjekutató lett. Egy év múltán Bäck Manci is követte őt Budapestre, és 58 évesen feladta fotográfusi hivatását, amit csak szövetkezeti keretben folytathatott volna. Több mint 38 évig élt még, de nem vett többé kamerát a kezébe. Életének utolsó tíz évét magatehetetlenül, ágyban fekvé töltötte. 1989 januárjában, 98 évesen hunyt el Budapesten. Szegeden, a Belvárosi temető díszparcellájában férje mellé temették.

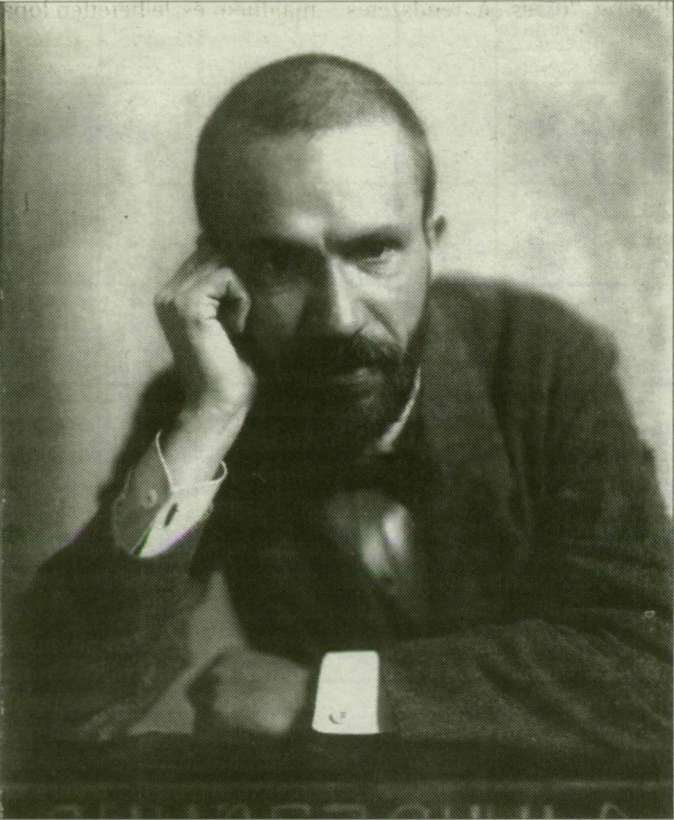
HOLLÓSI ZSOLT

A felfedező

Gömör Béla professzor több évig tartó kutatómunkája eredményeként jelent meg Bäck Manci albuma FOTÓ: MISKOLCI RÓBERT

A kötet szerzője, dr. Gömör Béla 1938-ban Szegeden született, másfél éves korában édesanyjával együtt őt is lefényképezte Bäck Manci. 1962-ben a szegedi orvosegyetemen szerzett diplomát, negyvenegy éve Budapesten dolgozik, reumatológus, 1984 óta egyetemi tanár. Szakmai publikációi mellett több művészeti témájú könyvet is írt, családi kiadója már tíz kötetet jelentetett meg. Először Bäck Manci leányától, Szekerke Mária-tól kapott felvételeket a szegedi fotográfusnő anyagából. Amikor két évvel ezelőtt napvilágot látott egy magyarországi fotográfusnőkről szóló kötet, meglepte, hogy Bäck Mancit nem is említették meg benne. Valóságos nyomozómunkába kezdett, hogy a rejtőzködő életet élő fotós pályafutását feltárja. – Ezzel az albummal szerettem volna felkelteni az emberek érdeklődését Bäck Manci iránt, akinek egész pályafutása Szegedhez kötődött. Nem akart híres lenni, nem mendedszelte magát, de erős művészi vágyak éltek benne, a fotográfia önkifejezési forma volt számára. A fotó is műtárgy, beszél a múltunkról. A szegedi helytörténet és a magyar fotótörténet is gazdagodhat a különlegesen értékes életmű bemutatásával – mondja dr. Gömör Béla. A 41 egész oldalas fotót tartalmazó album Szegeden a Sík Sándor Könyvesboltban kapható.

Egy beszédes portré Juhász Gyuláról, aki versben is megörökítette Bäck Manci nevét.

Mezey Mária szegedi egyetemi tanulmányait hagyta félbe a színpadért.